

Popularno prešernoslovje

Gregor Kocijan: Dr. France Prešeren. Mladinska knjiga, Ljubljana 1977, 32 + 2 str. (Obrazi.) — Niko Košir: Dr. France Prešeren. Partizanska knjiga, Ljubljana 1976, 201 + (III) str. (Znameniti Slovenci.)

Za čas okrog Prešernovega praznika izdajo slovenske založbe vsako leto kaj novega prešernoslovja. Lani je bil za ta del v središču pozornosti prvi del obsežne Paternujeve monografije o našem največjem liriku; drugi del, nadaljevanje, ki bo Paternujevo znanstveno vizijo Prešerna in njegove umetnosti zaokrožil, je letos žal za izidom nekaj malega zamudil. Neposredno za praznik pa sta dve slovenski založbi to pot poslali na kulturni trg dvoje poljudnih predstavitev pesnika; Partizanska knjiga v prvi seriji biografij »Veliki Slovenci« Nika Koširja ustrežno delo, Mladinska knjiga kot drugi zvezek zbirke *Obrazi Gregorja Kocijana* poljudno strokoven spis Dr. Franče Prešeren.

Najbrž se ne bomo preveč motili, če obema pripišemo, da sta podobno dragoceni za široko popularizacijo Prešernove poezije (pa tudi prešernoslovja), kakor je za slovensko znanstveno misel o Prešernu dragocena Paternujeva monografija (ali pred tem vrsta drugih, Slodnjakova, Kosova, Žigonova, Zihnerlova ipd.). Gre pač za obstajanje in učinkovanje prešernoslovja na dvoje različnih ravneh, pri čemer vedó založniki pač najbolje, kako prav dialektično se obe ti dve prešernoslovski veji medsebojno podpirata: popularizatorski teksti se nujno utemeljujejo na znanstveni literaturi (Košir in Kocijan do kraja vestno!), kot povrnitev pa zbujaajo tudi med najširšo publiko nenavadno živahno zanimanje za sleherno prešerniano. Založniki vedo, da lahko o Prešernu še zmeraj praktično tiskajo vse — brez tveganja: tudi najzahtevnejšo znanstveno monografijo. Koširjev in Kocijanov tekst sta bila menda tiskana v 6.000 oz. 20.000 izvodih in bosta ravno tako razprodana kakor Paternujeva monografija, ki so je menda prvi del tiskali v 1.500 izvodih, pa je kar prekmalu pošla — kar je za strokoven, znanstveno knjigo pri nas pravi fenomen.

Takoj pa moramo pristaviti, da sta Koširjeva in Kocijanova knjiga pisani za nekoliko različna tipa množičnega bralca, že po založniških nagibih; Koširjeva naj bi merila na slehernega kolikor toliko kulturno ozaveščenega Slovenca; Kocijanova predvsem na šolarja, dijaka, tudi študenta.

Kajpada cilja nista pretirano vsaksebi, toda že v načinu zapisa in opremi pogojujeta kar precëj opazne razlike: v *Obrazih* (Kocijan) je mnogo več slikovnega gradiva, v Koširjevem primeru prevladuje tekst; v *Obrazih* so sproti dodajana pojasnila raznoterim tujim besedam, ki se v zvezi s Prešernom pogosto rabijo, pa jih šolar s svojo jezikovno izkušnjo še ne obvladuje (zlasti tujke: cenzura, formularij ipd.); ne nazadnje se Kocijan kot avtor uvodoma izrecno in neposredno obrača na »mladega bralca« in daje torej že kar tam vedeti, da piše predvsem zanj. — Natančnejša primerjalna analiza popularizatorskih postopkov pri obeh avtorjih bi bila prav zanimiva in poučna, vendar bi se za to pot predvsem ustavili pri »šolarskem« Prešernu (zdi se namreč, da bi bilo o Koširjevi biografiji Prešerna kot pesnika vseeno primerneje spregovoriti skupaj z oceno ostalih treh zvezkov iz prve serije »velikih Slovencev«).

Zbirka *Obrazi* po zunanjščini s svojim velikim formatom spominja na šolske delovne zvezke; podobno velja tudi za njeno notranjost, ki je bogato opremljena s tako imenovano »vizualno informacijo«. Na 32 straneh (+ 2 notranji strani broširanih platnic, ki sta prav tako porabljeni za tekst in slike) je reproduciranih nad 60 različnih fotografij relikvij, ki še danes kakorkoli otipljivo spominjajo na Prešernovo obstajanje, telesno in duhovno; bodisi da gre za stare ilustracije in fotografije (Ljubljana 1839, Celovec iz istega časa, Langusov portret Čopa, posnetek Prešernove sestre Lenke ipd.), bodisi fotografije Prešernovega rokopisa ali prvih natisov pa nekaterih prevodov v tuje jezike, bodisi za fotografije današnjega videza poslopij, krajev, spominskih plošč v zvezi s Prešernom (ti slikovni dokumenti se zdijo za današnjega šolarja in njegovo orientacijo še dodatno zanimivi). Klišeji so veliki, pregledni in tudi tehnično dobro reproducirani (fotografija: Mirko Kambič in Lado Mlekuž; tiskarna Mladinska knjiga; tehnična oprema Dunja Furlani).

Tekst, ki je za nas seveda najbolj zanimiv, je morda na prvi pogled pisan za spoznanje zahtevnejše; ne glede na to, da se je avtor potrudil z vsakovrstnimi sprotnimi pojasnili. Rekel sem na prvi pogled — zato, ker v nenehni mučni skrbi za to, ali bo kakšna reč šolski mladini — seveda predvsem tudi zadnjim klopem — razumljiva ali ne (kajti sicer preti »osip« in šola pride na slab glas!), že hudo podcenjujemo

sprejemne zmogljivosti mladega človeka, celo povprečnega. — Prešernoslovje je pač eno tistih ne premnogh tematskih področij, kjer je slovenska literarna veda pripela najdlje; Prešernove poezije so že po tradiciji nekakšen preskusni kamen, na katerem se kar naprej preskušajo najrazličnejši razlagalci, nove metode, prodornost mišljenja, prepričljivost razlaganja, splošna kulturna zavest. Prav zato je prešernoslovje za ta del tudi nadpovprečno bogato — in po predmetu težavno. Smrten greh bi delali, ko bi v šoli iz nekakšnih dnevno pragmatičnih, recimo »osipniških« skrbi takšno bogastvo docela zanemarili. Prešeren bi moral biti tudi v šolski literarni zgodovini resor, kjer se stvari poganjajo naprej: kot način, širina in globina znanja. Ni mogoče ob velikem znanstvenem napredovanju pri šolskem Prešernu capljati na mestu ali kar potihem mencati ritenskol

Zdi se, da je približno takšna presoja bila Kocijanu izhodišče; za svoj tekst je namreč upošteval domala vse temeljne tipe obstoječih prešernoslovskih interpretacij: od biografske (Kidrič, Zupan, Slodnjak), estetsko-genetične (Kos) ali duhovnozgodovinske (Slodnjak) do slogovno estetizirajoče (Vidmar) ali sintetizirajoče (Paternu). Opozorila nanje je tudi spretno sproti »podtikal« z občasnimi značilnejšimi navajanjmi iz najbolj znanih tovrstnih avtorjev; sistematično je nanje opozoril z navedbo osnovne literature. — Tako je umljivo, da spis ni ostal pri goli biografiji, kakor se pogosto in rado pripeti; pa tudi ne, da bi bila biografija zanikrno zapisana, kakor se zgodi enako rado. Podkovan s poznavanjem znanstvenega prešernoslovja je Gregor Kocijan posamične interpretacijske elemente spretno uravnovesil v zaključen portret: za kompozicijsko osnovo mu je sicer res še zmeraj biografija kot tisto, kar je konkretno misleči mladostniški pameti najbolj umljivo. Vendar že biografija ni le samo suho naštevalna, shematična; avtor jo je skušal bralcu dodatno približati z značilnejšimi, povednejšimi anekdotičnimi vložki (z njimi je sem in tja tudi »razrahljal« tekst, da — za vsak primer — vseeno ne bi bil prenaporen). Ob to osnovo je dodajal sociološko informacijo, na vse skupaj pa najtežje: estetsko interpretacijo pesemskih besedil — skrbno in odmerjeno dozirano, po obsegu in terminologiji.

Iz postopka je nastal, kot že rečeno, nekoliko zahtevnejši, pa kar precej kompleten prikaz Prešerna kot človeka in pesnika, obdanega z oprijemljivim zgodovinskim ča-

som, družbenim prostorom, zaznamovanim z velikim narodnim prebujanjem, narodnim preporodom.

Knjižica zato ponuja šoli izredno bogato gradivo ob enem s kvalificirano in ustrezno prilagojeno razlago. Že prvi od Obrazov, Gerlančev Cankar, je razprodan. Ne more biti dvoma, da čaka enaka usoda tudi drugega; to ni ugotovitev za komercialiste, marveč za vsakogar, ki bi ga zanimala porabnost nove edicije.

Matjaž Kmecl
Filozofska fakulteta v Ljubljani

Organizacija in delo poljske slavistike (Nadaljevanje in konec)

Bohemisti proučujejo češko-poljske jezikovne stike v zgodovini in morfologijo zahodnoslovanskih jezikov, medtem ko je južnoslovanska delavnica usmerjena predvsem v proučevanje sintaktičnih vprašanj. Krakovska delavnica za praslovanski jezik je začela izdajati pomembno delo *Słownik Prastłowiański*. Doslej sta izšli v redakciji F. Sławskega dve knjigi (I — A, B; II — C do Dawnota; 1974, 1976), ki prinašata zlasti za slovansko besedotvorje veliko novih dognanj. Slovar pripravlja delovna skupina pod vodstvom V. Borysa. Delavnica za ksl. je šele začela z delom (vodi jo L. Moszyński z univerze v Gdansku), njena naloga je, da zbere in obdela cerkvenoslovansko jezikovno gradivo iz spomenikov na Poljskem. Skupina za onomastiko proučuje rečna imena na Pomorjanskem, v načrtu pa ima tudi primerjalno-slovanske onomastične študije.

V literarnozgodovinskih delavnicah se ukvarjajo predvsem z zvezami poljske književnosti z drugimi slovanskimi književnostmi; v zahodno- in južnoslovanskih književnostih 20. stoletja so raziskave usmerjene v odkrivanje skupnih razvojnih tendenc; zanimiva je tema o etičnih problemih jugoslovanske vojne proze. V tej delavnici je zaposlena tudi Katarina Šalamun-Biedrzycka, ki je obranila disertacijsko temo *Nove tendence v slovenski poeziji dvajsetih let*.

Slavistika na osmih poljskih univerzah ni organizirana po enotnem vzorcu. Izoblikovali so se štirje osnovni tipi organizacijske strukture: *rusistika* in druga *slavistika* sta dva ločena inštituta (Krakov, Varšava, deloma Katovice), *rusistika* je *oddelek* v okvi-